

MAJA RIBIĆ¹

E-mail: ribicmaja@ekof.bg.ac.rs

MILUTIN ŽIVANOVIĆ²

E-mail: milutin.zivanovic@ekof.bg.ac.rs

IMPLIKACIJE REVIZIJE KONCEPTUALNOG OKVIRA ZA FINANSIJSKO IZVEŠTAVANJE NA IZMENE RAČUNOVODSTVENE REGULATIVE POVEZANE SA LIZINGOM

IMPLICATIONS OF CONCEPTUAL FRAMEWORK FOR FINANCIAL REPORTING REVISION ON CHANGES IN THE LEASE ACCOUNTING

JEL KLASIFIKACIJA: M41

---

1 Ekonomski fakultet, Univerzitet u Beogradu

2 Ekonomski fakultet, Univerzitet u Beogradu

APSTRAKT:

U savremenom dinamičnom poslovnom okruženju, informacione potrebe korisnika finansijskih izveštaja sve su zahtevnije i promenljivije. Samim tim, pravila koja su u prošlosti omogućavala dobijanje adekvatnih informacija mogu, u novonastalim okolnostima, prestati da ispunjavaju svoju osnovnu ulogu. Upravo iz tog razloga Odbor za međunarodne računovodstvene standarde (IASB) kontinuirano prati primenu pravila koja su sadržana u Konceptualnom okviru za finansijsko izveštavanje i Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja i preispituje njihov kvalitet. Izmene koje su nastale donošenjem novog Konceptualnog okvira dovele su do izmena u postojećim i do donošenja novih računovodstvenih standarda. Do skoro važeći standard koji je regulisao oblast lizinga, MRS 17, svojim zahtevima nije omogućavao dobijanje finansijskih izveštaja koji pružaju informacije sa fundamentalnim kvalitativnim karakteristikama koje zahteva novi Konceptualni okvir pre svega zbog različitog računovodstvenog tretmana finansijskog i operativnog lizinga. Odbor za međunarodne računovodstvene standarde je iz tog razloga radio na donošenju novog standarda o lizingu, MSFI 16, koji predstavlja jedan od prvih računovodstvenih standarda koji je nastao kao direktna posledica nove paradigme finansijskog izveštavanja.

KLJUČNE REČI:**KONCEPTUALNI OKVIR, FINANSIJSKI LIZING, OPERATIVNI LIZING, MRS 17, MSFI 16****ABSTRACT:**

In a modern dynamic business environment, the information needs of users of financial statements are increasingly demanding and more variable. Consequently, the rules that in the past enabled the obtaining of adequate information can, in the new circumstances, cease to fulfill their basic role. For this reason, the International Accounting Standards Board (IASB) continuously monitors the implementation of the rules contained in the Conceptual Framework for Financial Reporting and International Financial Reporting Standards and reviews their quality. Changes resulting from the adoption of the new Conceptual Framework have led to changes in the existing and to the adoption of new accounting standards. Standard that until recently regulated leasing transactions, IAS 17 did not provide financial statements that contained informations with the fundamental qualitative characteristics required by the new Conceptual Framework, primarily due to the different accounting treatment of financial and operating leases. For this reason, the International Accounting Standards Board has been working on the adoption of a new lease standard, IFRS 16, which is one of the first accounting standards that emerged as a direct consequence of the new financial reporting paradigm.

KEY WORDS:**CONCEPTUAL FRAMEWORK, FINANCIAL LEASE, OPERATING LEASE, IAS 17, IFRS 16**

UVOD

Izmene koje su nastale u Konceptualnom okviru, a koje se u prvom redu odnose na novi cilj finansijskog izveštavanja, nove kvalitativne karakteristike finansijskih informacija i nove definicije imovine i obaveza, morale su biti praćene izmenama u standardima, s obzirom da sam Okvir predstavlja osnov za formulisanje i donošenje računovodstvenih standarda. Kao posledica promena u Okviru došlo je i do promena onog dela računovodstvene regulative koja se bavi lizingom. Do skoro važeći standard MRS 17 svojim zahtevima nije omogućavao dobijanje finansijskih izveštaja koji pružaju informacije sa karakteristikama koje zahteva novi Konceptualni okvir te je Odbor za međunarodne računovodstvene standarde odlučio da krene u proces donošenja novog standarda o lizingu. Novi standard o lizingu, MSFI 16, primenjuje se od 1. januara 2019. godine. Zahtevi ovog standarda usklađeni su sa novom paradigmom finansijskog izveštavanja i korisnicima finansijskih izveštaja obezbeđuju dobijanje kvalitetnijih informacija o lizing transakcijama.

U prvom delu ovog rada predstavljene su ključne novine koje će sa sobom doneti novi Konceptualni okvir. Fokus je stavljen na one novine koje se odnose na cilj finansijskog izveštavanja, kvalitativne karakteristike finansijskih informacija i nove definicije imovine i obaveza. U drugom delu rada istaknuti su nedostaci do sada važećeg standarda o lizingu (MRS 17), budući da pomenuti standard svojim zahtevima nije omogućavao dobijanje finansijskih informacija sa kvalitativnim karakteristikama koje su zahtevane novim Konceptualnim okvirom i da je u ključnim delovima bio u potpunoj koliziji sa novim Konceptualnim okvirom. Treći deo rada bavi se zahtevima novog standarda o lizingu. Ukazivanjem na novine koje on donosi, posebno u vezi sa definicijom lizinga, identifikovanjem lizing imovine i brisanjem razlike između finansijskog i operativnog lizinga jasno se može uočiti da ove promene koincidiraju sa promenama koje su sadržane u novom Konceptualnom okviru. Poslednji deo rada skreće pažnju na uticaj koji će promene u MSFI 16 imati na bilans stanja, bilans uspeha i ključne racio pokazatelje entiteta koji se javljaju u ulozi zakupaca.

1. KLJUČNE NOVINE U KONCEPTUALNOM OKVIRU ZA FINANSIJSKO IZVEŠTAVANJE

Kako bismo što bolje razumeli novine u pogledu računovodstvenog tretmana lizing transakcija koje su sadržane u MSFI 16, neophodno je da se prethodno osvrnemo na ključne promene koje je sa sobom doneo revidirani Konceptualni okvir za finansijsko izveštavanje, imajući u vidu da je Okvir polazna osnova prilikom formulisanja i donošenja bilo kog MRS i MSFI.

Moglo bi se reći da smo svedoci jednog revolucionarnog perioda kroz koji prolaze teorija i praksa finansijskog izveštavanja. Najbolji dokaz za to jeste nedavno završen proces revizije i donošenja novog Konceptualnog okvira za finansijsko izveštavanje. Celokupan proces započeo je kao zajednički projekat Odbora za međunarodne računovodstvene standarde (*International Accounting Standards Board*) i Odbora za standarde finansijskog raču-

novodstva (*Financial Accounting Standards Board*)³. Ova dva ključna računovodstvena regulatorna tela su 2004. godine pokrenula zajednički projekat u cilju postizanja globalne harmonizacije računovodstvene regulative, ali i zbog unapređenja kvaliteta i uklanjanja određenih nedostataka i nekonzistentnosti koji su bili karakteristični za postojeće konceptualne okvire⁴. Do 2010. godine završene su dve faze projekta koje su sa sobom donele značajne promene u pogledu definicije osnovnih korisnika finansijskih izveštaja i osnovnog cilja finansijskog izveštavanja kao i kvalitativnih karakteristika finansijskih informacija⁵. Septembra 2012. godine, Odbor za međunarodne računovodstvene standarde donosi odluku da samostalno nastavi proces revizije Konceptualnog okvira sa prvenstvenim fokusom koji je stavljen na definisanje elemenata finansijskih izveštaja i uslovima za njihovo priznavanje kao i na definisanje osnova za vrednovanje i novih zahteva u pogledu prezentacije i obelodanjivanja pojedinih računovodstvenih kategorija. Nakon četrnaest godina dugog procesa revizije, tokom 2018. godine, objavljen je novi Konceptualni okvir za finansijsko izveštavanje, pri čemu je kao efektivni datum primene definisan 1. januar 2020. godine.

Novi računovodstveni standard o lizingu – MSFI 16 predstavlja jedan od prvih standarda koji je donet pod uticajem nove paradigme finansijskog izveštavanja i kao takav predstavlja personifikaciju novog pravca razvoja računovodstvene regulative. Kamen temeljac za navedene promene predstavljao je upravo novi Konceptualni okvir za finansijsko izveštavanje.

Jedna od ključnih promena u Konceptualnom okviru odnosi se na novu definiciju cilja finansijskog izveštavanja u kojoj se od finansijskih izveštaja očekuje da primarnim korisnicima obezbede informacije koje su korisne za donošenje odluka o ulaganju resursa u određeni entitet. Zapravo, korisnicima je neophodno obezbediti informacije o ekonomskim resursima koje određeni entitet koristi i pravima koja drugi polažu u odnosu na posmatrani entitet kao i o tome koliko se uspešno menadžment entiteta “stara” o imovini koja mu je poverena na upravljanje. Nova definicija cilja finansijskog izveštavanja implicira da bi korisnicima finansijskih izveštaja trebalo staviti na raspolaganje što veći broj informacija o ekonomskim resursima koje entiteti koriste kao i što većem broju prava koje drugi polažu u odnosu na entitet. Novi standard o lizingu, koji će, za razliku od prethodnog, omogućiti znatno širi obuhvat lizing transakcija u finansijskim izveštajima, predstavlja direktnu potvrdu prethodne tvrdnje.

Najznačajniju promenu u pogledu kvalitativnih karakteristika finansijskih informacija svakako predstavlja njihovo raslojavanje na fundamentalne i unapređujuće kvalitativne karakteristike kao i napuštanje koncepta opreznosti i uvođenje koncepta neutralnosti⁶. Kao fundamentalne kvalitativne karakteristike istaknute su relevantnost i verodostojna prezentacija. To su kvalitativne karakteristike koje finansijske informacije moraju posedovati u svakom trenutku kako bi bile korisne za donošenje odluka o ulaganju sredstava u entitet, pri čemu njihov nedostatak ne može biti supstituisan postojanjem unapređujućih kvalitativnih karakteristika. Napuštanjem koncepta opreznosti računovodstvo se značajno udaljilo od tradicionalnog konzervativizma i, po prvi put od svog nastanka, odbacilo

3 Za više informacija pogledati <http://www.iasplus.com/en/projects/major/cf-iasb>.

4 Whittington G. (2008), str. 139-168.

5 Za više informacija pogledati: Škarić Jovanović K. (2011)

6 Nobes C., Stadler C. (2014), str. 3.

opreznost kao poželjnu kvalitativnu karakteristiku. Pri tome, preciznosti radi, treba imati u vidu da Odbor za međunarodne računovodstvene standarde poznaje dva koncepta opreznosti: jedan koji se manifestuje kroz asimetričan računovodstveni tretman nerealizovanih dobitaka i gubitaka (*asymmetric prudence*) i drugi koji se odnosi na opreznost prilikom vršenja procena u uslovima neizvesnosti, nezavisno od toga na koju se računovodstvenu kategoriju procena odnosi (*cautious prudence*). Ovo je bitno naglasiti, zato što se, ne tako retko, možemo sresti sa konstatacijom da opreznost zapravo nije isključena kao kvalitativna karakteristika iz Konceptualnog okvira. To jeste tačno ali samo ukoliko govorimo o opreznosti prilikom vršenja procena (*cautious prudence*). Međutim, ukoliko govorimo o opreznosti u smislu asimetričnog računovodstvenog tretmana nerealizovanih dobitaka i gubitaka (*asymmetric prudence*), što i jeste ono što se u duhu našeg jezika pod ovim pojmom smatra, takva opreznost jeste isključena kao kvalitativna karakteristika iz novog Konceptualnog okvira i više ne predstavlja zvezdu vodilju u procesu donošenja računovodstvenih standarda.

Posmatrajući novu definiciju cilja finansijskog izveštavanja može se zaključiti da je u novom Konceptualnom okviru došlo do znatnog sužavanja kruga korisnika koji se smatraju tzv. primarnim korisnicima finansijskih izveštaja i da se primarnom grupom korisnika smatraju samo oni stejkholderi koji svoja novčana sredstva stavljaju na raspolaganje entitetu, bilo kroz ulaganja u hartije od vrednosti, bilo kroz direktne novčane pozajmice. Dakle, primarnom grupom korisnika smatraju se postojeći i potencijalni investitori kao i postojeći i potencijalni poverioci i ostali zajmodavci, pri čemu se implicitna prednost, suprotno dosadašnjoj tradiciji, daje investitorima, odnosno, onima koji na finansijskim tržištima ulažu svoja sredstva kako u vlasničke tako i u dužničke hartije od vrednosti konkretnog entiteta⁷. Ovo i ne treba da čudi, budući da su upravo krupni institucionalni investitori bili ti koji su vršili najveći pritisak na regulatorna tela kako bi se pokrenuo proces globalne harmonizacije finansijskog izveštavanja. Naime, globalizovana finansijska tržišta stvorila su potrebu investitora za jedinstvenom osnovom sastavljanja finansijskih izveštaja koja bi omogućila proizvodnju "standardizovanih" računovodstvenih informacija, odnosno, formalnu i materijalnu uporedivost finansijskih izveštaja na bazi kojih bi se donosile kvalitetne odluke o plasiranju slobodnih novčanih sredstava.

Još jedna od promena koju je sa sobom doneo novi Konceptualni okvir odnosi se na novu definiciju imovine. U procesu donošenja Okvira i kreiranja nove definicije imovine, Odbor za međunarodne računovodstvene standarde je posebnu pažnju posvetio značaju definisanja imovine kao *ekonomskog resursa*, kao i značaju *prava* povezanih sa ekonomskim resursom i *kontrole* nad resursom kao ključnih faktora prilikom utvrđivanja postojanja imovine.

Nova definicija imovine u Konceptualnom okviru se, za razliku od prethodne, sastoji iz dva dela. U prvom delu definicije naglašava se da imovina predstavlja *ekonomski resurs* kontrolisan od strane entiteta koji je nastao kao posledica prošlog događaja, dok se u drugom delu definicije bliže pojašnjava pojam ekonomskog resursa i zapravo se objašnjava da ekonomski resurs predstavlja pravo koje proističe iz njegovog posedovanja i koje ima potencijal da proizvede buduće ekonomske koristi. Novom definicijom imovine regulator je želeo da istakne dve stvari. Prvo, za identifikovanje postojanja imovine nije bitan njen fizički oblik već prava koja su u njoj sadržana, a čije postojanje stvara potencijal za ostva-

7 International Accounting Standards Board (2013), str. 20.

rivanje budućih ekonomskih koristi. Ono što, na primer, neku nekretninu ili opremu čini ekonomskim resursom nije njihov fizički oblik i njihovo postojanje kao takvih već različita prava koja iz njih mogu proisticati i koja entitetu obezbeđuju potencijal za generisanje budućih ekonomskih koristi. Drugo, za identifikovanje postojanja imovine nije neophodno postojanje očekivanih budućih ekonomskih koristi koje su povezane sa nekim ekonomskim resursom, već je pre svega bitno da on ima potencijal da stvara buduće ekonomske koristi iako se taj potencijal možda nikada neće efektuirati, iako se buduće ekonomske koristi možda nikada neće uliti u entitet⁸.

Iako i prethodni i novi Konceptualni okvir ističu da kontrola nad resursom predstavlja potreban uslov kako bi se zadovoljila definicija imovine, prethodni Okvir, za razliku od novog, nije definisao šta se tačno pod pojmom kontrole podrazumeva. Upravo iz tog razloga se tokom procesa donošenja revidiranog Okvira insistiralo na jasnom definisanju pojma kontrole. U novom Okviru se ističe da se može smatrati da entitet poseduje kontrolu nad ekonomskim resursom ukoliko ima trenutnu mogućnost da odlučuje i usmerava na koji način će se konkretan resurs koristiti kao i ukoliko ima mogućnost da prisvaja ekonomske koristi koje taj resurs proizvodi. U ovoj definiciji kontrole se ne spominje da je za postojanje kontrole neophodno da entitet snosi i rizike koji su povezani sa konkretnim resursom što je odigralo značajnu ulogu prilikom definisanja novih računovodstvenih pravila povezanih sa lizingom.

Novi Konceptualni okvir je sa sobom doneo i novu definiciju obaveza i to pre svega da bi se izvršilo njeno usaglašavanje sa novom definicijom imovine. Prema novom Okviru obaveza je zapravo sadašnja obaveza da se izvrši transfer određenog ekonomskog resursa, a koja je nastala kao rezultat prošlog događaja. Takođe se daje pojašnjenje da sadašnja obaveza predstavlja dužnost, odnosno, odgovornost entiteta za koju ne postoji praktična mogućnost da se izbegne. Ovo bi zapravo značilo da sadašnja obaveza postoji čak i kada se zasniva na nekoj uobičajenoj praksi, objavljenoj politici ili datoj izjavi, kao i kada njen nastanak zavisi on nekog budućeg događaja na koji samo preduzeće može uticati, ali pod pretpostavkom da entitet nema praktičnu mogućnost da je izbegne⁹.

2. NEDOSTACI RAČUNOVODSTVENOG TRETMANA LIZING UGOVORA PRI PRIMENI MRS 17 I POTREBA ZA NOVIM PRAVILIMA

Prvi standard koji je definisao pravila za računovodstveni tretman poslova lizinga bio je MRS17. Glavnu odliku ovog standarda predstavljala je obaveza klasifikovanja svih lizing ugovora na finansijske i operativne. U zavisnosti od toga u koju je od dve pomenute kategorije ugovor o lizingu klasifikovan razlikovala su se i pravila za računovodstveno obuhvatanje lizing transakcija kako u knjigama zakupca tako i u knjigama zakupodavca. Osnovni kriterijum za klasifikaciju lizinga na finansijski i operativni odnosio se na to da li ugovor prenosi suštinski sve koristi i rizike svojstvene vlasništvu sa zakupodavca na

8 International Accounting Standards Board (2015), str. 34.

9 International Accounting Standards Board (2018), str. 8.

zakupca.¹⁰ Kada je lizing sličan kupovini imovine (rizici i koristi svojstveni predmetu lizinga su preneti na korisnika lizinga) on se klasifikuje kao finansijski lizing i zakupac u tom slučaju u bilansu stanja priznaje sredstva i obaveze po osnovu lizinga. U svim ostalim slučajevima lizing se klasifikuje kao operativni. Kod operativnog lizinga ne dolazi do priznavanja sredstava i obaveza u bilansu stanja, već se on tretira vanbilasno.¹¹ To znači da je korisnicima finansijskih izveštaja samo u okviru napomena uz finansijske izveštaje omogućeno da se informišu o iznosu obaveza po osnovu budućih lizing plaćanja na čija se plaćanja ugovorom o operativnom lizingu zakupac obaveza. S obzirom da obaveze nisu bile prikazane u bilansu stanja operativni lizing je pružao mogućnost takozvanog vanbilasnog finansiranja.

Zbog nedostataka koji su uočeni pri primeni ovog standarda krenulo se u proces njegovog revidiranja. Međutim, ni revidirane verzije standarda nisu doprinele značajnom unapređenju pravila za obuhvatanje lizing transakcija. U sadašnjem ekonomskom okruženju u kojem je lizing zbog brojnih prednosti koje sa sobom nosi veoma zastupljen kao oblik pribavljanja i finansiranja stalne imovine, primena pravila sadržanih u svim verzijama MRS 17, dovela je do toga da značajan iznos obaveza ne bude iskazan u finansijskim izveštajima zakupaca. Istraživanja su pokazala da listirane kompanije koje primenjuju IFRS i US GAAP imaju oko 3,3 biliona¹² dolara lizing obaveza, pri čemu, preko 85% vrednosti pomenutih obaveza nije prikazano u bilansima stanja tih kompanija.¹³ Glavni uzrok ovakve netransparentnosti posledica je različitog računovodstvenog tretmana finansijskog i operativnog lizinga.

MRS 17 je posebno kritikovan od strane korisnika finansijskih izveštaja jer nije uspeo da zadovolji njihove potrebe za informacijama koje su korisne za odlučivanje. Standard nije uspevao da verodostojno prezentuje lizing transakcije i to je kao posledicu imalo prikazivanje nerealne slike o finansijskom i prinosnom položaju preduzeća. Postojanje dva različita modela za računovodstveno obuhvatanje lizinga često je vodilo tome da transakcije koje su ekonomski vrlo slične, računovodstveno budu obuhvaćene na različite načine. Budući da su kriterijumi za klasifikaciju bili krajnje fleksibilni i nedovoljno jasno definisani, različiti entiteti su ugovore o lizingu sa suštinski istim karakteristikama klasifikovali na različite načine što je dalje za posledicu imalo njihov različit računovodstveni tretman i smanjenu uporedivost finansijskih izveštaja. Samim tim, finansijski izveštaji sastavljeni u skladu sa MRS 17 ne samo da nisu zadovoljavali ono što se u novom Konceptualnom okviru naziva fundamentalnim kvalitativnim karakteristikama (relevantnost i verodostojna prezentacija) već i deo unapređujućih kvalitativnih karakteristika kao što su uporedivost i razumljivost.

Odbor za međunarodne računovodstvene standarde je zaključio da su kritike koje su bile upućene na račun MRS 17 u potpunosti opravdane kao i da je ključni problem ovog standarda povezan sa nejasnim kriterijumima za klasifikovanje lizinga na finansijski i operativni te posledično na različit računovodstveni tretman ova dva tipa lizinga u finansijskim izveštajima za kupca. Model za obuhvatanje lizinga kod zakupadavaca ocenjen

10 Videti: International Accounting Standards Board (2003), paragrafi 7 i 8.

11 Videti: Isto, paragraf 33.

12 3.300.000.000.000

13 International Accounting Standards Board (2016), Project Summary and Feedback Statement.

je kao relativno zadovoljavajuć i zato je odlučeno da se značajnije izmene naprave samo u onom delu koji se odnosi na računovodstveni tretman lizinga u knjigama zakupaca.¹⁴

MSFI 16 donet je 13. januara 2016. godine, a sa obaveznom primenom entiteti su morali da počnu od 01. januara 2019. godine. Odbor za međunarodne računovodstvene standarde na taj način dao je entitetima period od 3 godine da se pripreme za primenu novih pravila, pri čemu je bila dozvoljena i ranija primena standarda pre efektivnog datuma.

3. NOVA RAČUNOVODSTVENA PRAVILA ZA LIZING UGOVORE — MSFI 16

Prema zahtevima novog standarda o lizingu, entitet je u obavezi da nakon zaključenja ugovora, na osnovu definicije lizinga proceni da li ugovor jeste ili sadrži lizing. S obzirom da je ustanovljeno da definicija lizinga iz MRS 17 i prateći zahtevi iz IFRIC 4 nisu zadovoljavajući, definicija lizinga u novom standardu je promenjena. U MSFI 16 je inkorporiran princip kontrole i dodata su brojna pojašnjenja koja treba da pomognu pri primeni definicije lizinga i da doprinesu smanjenju rizika od nekonzistentne primene standarda. Prema novoj definiciji, lizing predstavlja ugovor, ili deo ugovora, koji prenosi pravo da se koristi imovina (lizing imovina) za određeni period vremena u zamenu za naknadu.¹⁵ MSFI 16 zahteva da zakupac sve lizing ugovore obuhvata na sličan način kako je do sada obuhvatan finansijski lizing. Ovo zapravo znači da se ukida tradicionalna klasifikacija lizinga na finansijski i operativni i da se po osnovu svih lizing ugovora gde zakupac ima pravo kontrole nad lizing imovinom moraju priznati imovina i obaveze (nepriznavanje imovine i obaveza može se javiti samo u slučaju dva izuzetka¹⁶). Na ovaj način je do izražaja došao uticaj nove definicije cilja finansijskog izveštavanja, koja se nalazi u novom Konceptualnom okviru, na oblikovanje novog standarda o lizingu. Naime, kao što je ranije u radu napomenuto, polazeći od novog cilja finansijskog izveštavanja entitet treba da obezbedi korisnicima finansijskih izveštaja korisne informacije o ekonomskim resursima koje koristi kao i o pravima koje drugi polažu na njegove resurse. Uključivanjem imovine i obaveza po osnovu operativnog lizinga u finansijske izveštaje zakupca, MSFI 16 je na tragu ostvarenja ovog cilja.

Izmena definicije lizinga i unošenje prava kontrole kao glavnog faktora za utvrđivanje postojanja lizing ugovora, konzistentno je sa odlukom Odbora za međunarodne računovodstvene standarde da u novijim standardima kontrolu uvrsti kao primarni element prilikom određivanja da li se neki ekonomski resurs kvalifikuje za zadovoljenje definicije imovine. Tako se koncept kontrole kao i smernice za ocenu postojanja kontrole nalaze u MSFI 10 Konsolidovani finansijski izveštaji i MSFI 15 Prihodi od ugovora sa kupcima. Ovo je u krajnjoj liniji direktna posledica nove definicije imovine iz novog Konceptualnog okvira u kojoj se akcenat stavlja na značaj kontrole ekonomskih resursa i kojom se daje pojašnjenje okolnosti u kojima se smatra da entitet ima kontrolu nad resursima.

14 Videti: International Accounting Standards Board (2016), Project Summary and Feedback Statement.

15 International Accounting Standards Board (2016), IFRS 16 Leases, paragraf 9.

16 Videti: International Accounting Standards Board (2016), Basis for Conclusions, paragrafi BC87-BC104.

Da bi se smatralo da zakupac kontroliše identifikovanu lizing imovinu, MSFI 16 zahteva da zakupac dokaže postojanje: (1) elementa koristi (prava da prisvaja sve koristi od upotrebe imovine tokom perioda korišćenja) i (2) elementa moći (mogućnosti da određuje kako će se imovina koristiti).¹⁷

Za kontrolu nad imovinom neophodna su oba elementa jer je pored prava da se prisvajaju sve koristi od upotrebe imovine potrebno i da entitet ima uticaj na to kako će se imovina uzeta u lizing upotrebljavati. Bez mogućnosti uticaja kako će se lizing imovina upotrebljavati, zakupac ne bi bio u poziciji da kontroliše imovinu pa se samim tim ne bi razlikovao od kupca dobara koja se proizvode pomoću te imovine, odnosno kupca usluga koja se pružaju korišćenjem te imovine.

Kao što je rečeno, da bi zakupac imao kontrolu nad sredstvom on treba da ima pravo da prisvoji suštinski sve ekonomske koristi od upotrebe imovine tokom perioda njenog korišćenja. Ekonomske koristi zakupac može prisvajati direktno ili indirektno na razne načine (korišćenjem, držanjem, davanjem imovine u podzakup, itd). Ekonomske koristi od upotrebe imovine uključuju primarne i sporedne proizvode kao i druge ekonomske koristi koje mogu biti stečene u komercijalnoj transakciji sa trećom stranom. Pri proceni da li zakupac prisvaja suštinski sve ekonomske koristi, treba imati u vidu da lizing ne prenosi pravo svojine nad imovinom već samo pravo da se ona koristi i zbog toga ne treba uzimati u obzir ekonomske koristi koje proističu iz vlasništva, kao što su na primer poreske olakšice koje stiže vlasnik, već samo one koje su direktno povezane sa korišćenjem imovine.¹⁸

Ugovorom o lizingu se, u najvećem broju slučajeva, zahteva od zakupca da zakupodavcu ili nekoj drugoj strani plati naknadu. Bez obzira na zahtev da se deo novčanih tokova generisanih korišćenjem lizing imovine prenese kao naknada za njeno korišćenje, smatra se da zakupac i dalje suštinski prisvaja sve ekonomske koristi od njene upotrebe. Ovi novčani tokovi pripadaju zakupcu jer proizilaze iz aktivnosti koje su pod njegovom kontrolom. Zakupac kasnije samo koristi novčane tokove koji mu pripadaju za plaćanja i prenosi ih na druga lica. Na primer, ukoliko u slučaju lizinga prodajnog prostora plaćanje za lizing uključuje i procenat od prodaje ostvaren korišćenjem tog prostora, obaveza plaćanja ne sprečava zakupca da ostvari suštinski sve ekonomske koristi od upotrebe tog prostora. Zakupac prisvaja sve ekonomske koristi, a onda deo njih koristi za plaćanje naknade za pravo korišćenja prostora.

Da bi se smatralo da postoji kontrola nad sredstvom, standard ne zahteva da zakupac mora snositi rizike povezane sa upotrebom identifikovane imovine, što je u ravni sa novom definicijom kontrole u novom Konceptualnom okviru. Kao što je ranije napomenuto, MRS 17 je razlikovao dve vrste lizinga i tražio da zakupci priznaju imovinu i obaveze samo po osnovu finansijskog lizinga. Ovakav tip lizinga je smatran sličnim kupovini sredstava, pa su značajni rizici i koristi povezani sa vlasništvom morali biti preneti na zakupca kako bi se konkretan lizing ugovor klasifikovao kao finansijski. MSFI 16 više ne razlikuje dve vrste lizinga, već sve lizing ugovore tretira na isti način. Novi standard zahteva da imovina i obaveze budu priznati po osnovu svih lizinga bez obzira da li su oni slični kupovini ili ne. Upravo iz tog razloga transfer značajnih rizika od upotrebe imovine na zakupca više ne predstavlja kriterijum za priznavanje lizinga u njegovim finansijskim izveštajima. Polazeći

¹⁷ International Accounting Standards Board (2016), IFRS 16 Leases, paragraf B9.

¹⁸ Videti: International Accounting Standards Board (2016), Basis for Conclusions, paragraf BC117.

od zahteva sadržanih u novom standardu jedino što je bitno jeste da ugovor prenosi pravo kontrole nad upotrebom imovine. Za postojanje kontrole potrebno je da zakupac prisvaja suštinski sve koristi od upotrebe imovine, dok će rizike povezane sa imovinom verovatno nastojati da izbegne i prenese na druge (ugovaranjem kraćeg trajanja lizinga da izbegne rizik zastarevanja, osiguranjem imovine i slično).

Da bi određeni ugovor predstavljao ugovor o lizingu neophodno je da zakupac, osim prava da prisvaja sve koristi od upotrebe identifikovane lizing imovine, ima i pravo da odredi način upotrebe te imovine tokom perioda njenog korišćenja (element moći). On to pravo ima ukoliko: (1) on određuje kako i za koju svrhu će se imovina upotrebljavati tokom perioda korišćenja ili (2) relevantne odluke o tome kako i za koju svrhu će se imovina upotrebljavati su predodređene, a: (2.1.) zakupac ima pravo da rukuje imovinom ili da odredi drugima kako da rukuju imovinom tokom perioda korišćenja (pri čemu zakupodavac nema pravo da izmeni te instrukcije) ili (2.2.) je zakupac dizajnirao (projektovao) sredstvo ili specifične delove sredstva čime je predodređeno kako i za koje svrhu će se imovina upotrebljavati tokom perioda korišćenja.¹⁹

Zakupac ima pravo da odredi kako i za koju svrhu će se imovina upotrebljavati (poseduje element moći) ukoliko može da promeni svrhu upotrebe imovine tokom perioda njenog korišćenja. Pri proceni da li zakupac može da promeni način i svrhu upotrebe imovine treba uzeti u obzir samo ona prava koja su relevantna za donošenje ovakve odluke. Pri tome neka prava za donošenje odluka su relevantnija od drugih, a najrelevantnijim se smatraju ona prava koja utiču na ekonomske koristi koje proističu od upotrebe imovine. Najrelevantnija prava odlučivanja će se razlikovati od ugovora do ugovora jer zavise od prirode imovine i uslova ugovora.²⁰ Neki od primera prava odlučivanja koja daju mogućnost da se odredi kako i za koju svrhu će se imovina upotrebljavati su: pravo da se promeni tip proizvoda koji imovina proizvodi, odnosno, tip usluge koji se korišćenjem imovine pruža (na primer da li će se iznajmljeni prostor koristiti kao magacinski ili prodajni prostor), pravo da se odredi kada će se proizvod proizvoditi, odnosno, usluga pružati (na primer kada će neka mašina raditi, a kada ne), pravo da se odredi gde će se proizvod proizvoditi, odnosno, usluga pružati (na primer u kojoj fabrici će biti postavljena mašina uzeta u zakup) i pravo da se odluči da li će se imovina uopšte koristiti i ako hoće u kom obimu (na primer da li će kamion stajati neupotrebljen ili će prevoziti i ukoliko hoće u kom obimu). Prava da se imovinom rukuje i da se ona održava ne spadaju u prava odlučivanja koja utiču na to kako i za koju svrhu će se imovina upotrebljavati. Ova prava, iako su značajna za efikasnu upotrebu imovine, nisu relevantna jer najčešće zavise od odluke kako i za koju svrhu će se imovina upotrebljavati ili su toj odluci podređena²¹, pa zato ova prava može imati ili zakupac ili zakupodavac. Na primer, ukoliko zakupac dodatno plaća zakupodavcu da zakupodavčevi radnici rukuju mašinom ili je održavaju to neće dati zakupodavcu pravo da ima uticaj na ekonomske koristi od upotrebe imovine jer će radnici samo izvršavati odluke zakupca i ukoliko zakupac odluči da se mašina uopšte ne koristi nikakvih ekonomskih koristi neće ni biti. Samim tim ova prava, iako ih zakupodavac poseduje, ne pružaju mu mogućnost da utiče na ekonomske koristi od upotrebe imovine pa ih samim tim i ne treba uzimati u obzir pri donošenju odluke o tome ko ima pravo da odredi način upotrebe imo-

19 International Accounting Standards Board (2016), IFRS 16 Leases, paragraf B24.

20 Videti: Isto, paragraf B25.

21 Osim u slučaju kada je dizajn imovine predodređen njenom svrhom i načinom upotrebe.

vine. U ovom slučaju ona bi predstavljala nelizing komponentu lizing ugovora i u skladu sa tim bi bila i računovodstveno obuhvaćena.

U nekim slučajevima način korišćenja imovine može biti određen pre realizacije lizing ugovora, tako da naknadno, tokom korišćenja, ni zakupac ni zakupodavac ne mogu izmeniti svrhu upotrebe. Ovo će se dešavati u slučajevima kada je imovina dizajnirana (projektovana) na način koji je predodređen time kako i za koju svrhu će se ona upotrebljavati ili u slučajevima kada su svrha i potreba imovine definisane od strane zakupca i zakupodavca pri pregovaranju i nalaze se u ugovoru o lizingu. Ovi slučajevi se mogu javiti kod imovine koja je tehnološki napredna i dizajnirana za veoma specifične svrhe kod koje bi modifikacija ili promena primene bili skupi i/ili kod imovine čija je upotreba ograničena zakonom ili nekim drugim propisima. U ovakvim situacijama zakupac i dalje može imati pravo da odredi kako će se koristiti imovina ukoliko on ima pravo da rukuje imovinom ili je on dizajnirao imovinu na način koji odgovara njegovim potrebama. Pravo da se rukuje imovinom je u ovom slučaju bitno jer ukoliko zakupac ima ovo pravo onda on može da utiče na to kako se imovina upotrebljava. Samim tim, ukoliko je to kako i u koje svrhe će imovina biti korišćena unapred određeno lizing postoji samo u slučajevima kada zakupac ima pravo da rukuje imovinom ili je on dizajnirao imovinu jer u tim slučajevima on svojim odlukama može da odredi ekonomske koristi od imovine i na taj način se razlikuje od kupca dobara ili usluga (zakupac ima prava koja su šira od samog poručivanja i prijema proizvoda ili usluga koji se dobijaju korišćenjem te imovine).²²

Trebalo bi naglasiti još i to da se pri određivanju ko kontroliše lizing imovinu moraju uzeti u obzir i zakupodavčeva prava supstitucije imovine. Ukoliko su ta prava suštinska, ona mogu značajno da utiču na odluku da li postoji identifikovana lizing imovina i ko je kontroliše. Suštinska prava supstitucije zakupodavac ima ukoliko: (1) zakupodavac ima sposobnost da zameni imovinu tokom trajanja lizinga (na primer zakupac ne može da spreči zamenu imovine i zakupodavcu je alternativna imovina lako dostupna) i (2) zakupodavac bi imao ekonomske koristi od zamene imovine (koristi od zamene bi bile više od troškova povezanih sa zamenom imovine).²³ U slučaju da su ispunjena oba uslova i da zakupodavac ima suštinska prava supstitucije, identifikovana lizing imovina ne postoji i ugovor nije lizing jer tada zakupodavac kontroliše korišćenje imovine, a ne zakupac. Međutim, ukoliko u ugovoru postoji odredba o supstituciji, ali ona ne daje suštinska prava zamene zakupodavcu, ona ne utiče na procenu toga da li ugovor sadrži lizing. Zakupodavac nema suštinska prava zamene ukoliko on ima pravo ili obavezu da imovinu zameni samo na određeni datum ili posle određenog datuma ili posle određenog događaja (na primer zamena imovine zbog popravke ili održavanja ne sprečava za kupca da ima koristi od imovine).

Polazeći od toga da svaki ugovor kreira prava i obaveze za ugovorne strane, pri razmatranju promene standarda Odbor za međunarodne računovodstvene standarde je prvo identifikovao prava i obaveze zakupca koja proizilaze iz ugovora o lizingu. Odbor je ustanovio da zakupac ima pravo da koristi imovinu tokom trajanja lizinga i obavezu da zauzvrat vrši plaćanja zakupodavcu. Takođe, zakupac ima obavezu da na kraju lizinga vrati imovinu uzetu u lizing. Nakon što je identifikovao prava i obaveze zakupca, razmatrano je koja

22 Videti: International Accounting Standards Board (2016), Basis for Conclusions, paragrafi BC121-BC123.

23 International Accounting Standards Board (2016), IFRS 16 Leases, paragraf B14.

od ovih prava i obaveza kreiraju sredstva i obaveze koje treba priznati u finansijskim izveštajima zakupca.²⁴

Za zakupca svaki ugovor o lizingu koji ispunjava definiciju lizinga kreira pravo korišćenja imovine koje mu omogućava da kontroliše imovinu tokom trajanja lizinga i da odredi kako i za koju svrhu će se imovina upotrebljavati. Pri tome, zakupčevo pravo da kontroliše imovinu je posledica prošlog događaja pod kojim se podrazumeva ne samo trenutak zaključenja ugovora već i prijema imovine od zakupodavca. Sve ovo navodi na zaključak da lizing imovina zadovoljava novu definiciju sredstva iz Konceptualnog okvira i da može biti priznata u finansijskim izveštajima zakupca. Pored prava na korišćenje imovine, ugovor o lizingu kreira obavezu za zakupca da mora da vrši periodična lizing plaćanja. Ovakva obaveza ispunjava novu definiciju obaveze iz Konceptualnog okvira budući da zakupac ima sadašnju obavezu da vrši lizing plaćanja koja je nastala kao rezultat prošlog događaja i koja će izazvati odliv ekonomskih resursa iz entiteta, a za koju zakupac nema praktičnu mogućnost da je izbegne. Pored pomenute obaveze, lizing ugovor često nameće zakupcu obavezu da se imovina vrati zakupodavcu na kraju lizinga. Ovakva obaveza, međutim, ne zadovoljava definiciju sadašnje obaveze iz Konceptualnog okvira jer iako ovo jeste obaveza koja je nastala kao posledica prošlog događaja ona neće dovesti do odliva ekonomskih resursa i samim tim potencijalnih koristi za zakupca. Zapravo, na kraju trajanja lizinga, pravo korišćenja imovine koju je imao zakupac je isteklo i on u tom trenutku samo fizički poseduje lizing imovinu, ali sve ekonomske koristi koje ona u tom trenutku sadrži suštinski pripadaju zakupodavcu. Ovim se potvrđuje značaj prava koja su povezana sa određenom imovinom u odnosu na njen fizički oblik i fizičko posedovanje, što i jeste suština nove definicije imovine u novom Konceptualnom okviru.

Odbor za međunarodne računovodstvene standarde je zaključio da se prava i obaveze koje stvara lizing razlikuju od prava i obaveza koje stvara ugovor o uslugama te da ih samim tim treba različito tretirati u finansijskim izveštajima zakupca. Kod lizinga, korisnik dobija imovinu na korišćenje, on je kontroliše i za to vrši plaćanja. Sa druge strane, u slučaju ugovora o uslugama, kupac samo prima usluge i za te usluge vrši plaćanje. Iako pružanje usluga zahteva korišćenje određene imovine, ispunjenje ugovora obično ne zahteva da se ta imovina učini dostupnom kupcu niti je on kontroliše. Samim tim, ugovor o lizingu kao posledicu ima priznavanje sredstava i obaveza u finansijskim izveštajima zakupca, dok ugovor o uslugama ne.²⁵

Priznavanje imovine i obaveza koje nastaju kao posledica lizing ugovora dovešće do usklađenosti novog standarda sa definicijama imovine i obaveza koje su sadržane u novom Konceptualnom okviru. Ovo nije bio slučaj sa MRS 17, koji je nepriznavanjem imovine i obaveza po osnovu operativnog lizinga učinio da pomenuti standard bude u koliziji sa Konceptualnim okvirom. Pomenute novine u MSFI 16 vodiće realnijem prikazu imovine i obaveza u finansijskim izveštajima zakupca, a zajedno sa kvalitetnijim obelodanjivanjima i većoj transparentnosti zakupčevog finansijskog leveridža i angažovanog kapitala.²⁶

Pravila za vrednovanje imovine i obaveza po osnovu lizinga su u velikoj meri slična pravilima za vrednovanje imovine i obaveza po osnovu finansijskog lizinga koju je propisi-

24 Videti: International Accounting Standards Board (2016), Basis for Conclusions, paragrafi BC22-BC31.

25 Ugovor o uslugama će u skladu sa MSFI 16 biti tretiran kao što je to do sada bio slučaj sa operativnim lizingom.

26 Videti: International Accounting Standards Board (2016), Project Summary and Feedback Statement.

vao MRS 17. Inicijalna vrednost prava korišćenja imovine obuhvata: (a) iznos inicijalne vrednosti priznate lizing obaveze, (b) lizing plaćanja učinjena na početku ili pre početka trajanja lizinga, umanjena za primljene lizing podsticaje, (c) inicijalne direktne troškove koje je imao zakupac i (d) procenjene troškove koje će zakupac snositi zbog uklanjanja lizingimovine, obnavljanja mesta na kojem se ona nalazi ili vraćanja lizing imovine u stanje koje se zahteva uslovima ugovora, osim onih troškova koji su nastali da bi se proizvele zalihe.²⁷

Inicijalnu vrednost lizing obaveze čine sva plaćanja za pravo da se koristi lizing imovina tokom trajnja lizinga koja na početku trajanja lizinga još nisu plaćena i obuhvataju: (a) fiksna plaćanja (koja uključuju suštinski fiksna plaćanja), umanjena za lizing podsticaje koji će biti primljeni, (b) varijabilna lizing plaćanja koja zavise od indeksa ili stope, inicijalno izmerena primenom indeksa ili stope na početku trajanja lizinga, (c) iznos za koji se očekuje da će biti plaćen po osnovu garantovane rezidualne vrednosti, (d) izvršnu cenu kupovne opcije ukoliko je razumno sigurno da će zakupac tu opciju iskoristiti i (e) kaznena plaćanja za okončanje lizinga, ukoliko je pri određivanju trajanja lizinga uključeno da će zakupac ovu opciju iskoristiti.²⁸ Pri inicijalnom vrednovanju lizing obaveze javlja se mala razlika pri određivanju iznosa garantovane rezidualne vrednosti u odnosu na MRS 17. Prethodni standard je zahtevao da se u lizing obavezu uključi maksimalan iznos koji može biti plaćen po osnovu garantovane rezidualne vrednosti. Ovakav tretman je bio u skladu sa dosada dominantnim zahtevom za oprežnošću. Međutim, novim Konceptualnim okvirom opreznost je zamenjena neutralnošću pa se takav zahtev prelio i na MSFI 16. Da bi finansijske informacije bile neutralne novi standard o lizingu zahteva da u iznos lizing obaveze bude uključen samo onaj deo garantovane rezidualne vrednosti za koji se očekuje da će biti plaćen. Samim tim ovakav zahtev vodiće priznavaju nižeg iznosa lizing obaveze u odnosu na MRS 17.

Zahtevi u vezi sa naknadnim vrednovanjem imovine i obaveza priznatih po osnovu lizinga ostali su i u novom standardu veoma slični zahtevima MRS 17.

4. UTICAJ PRIMENE MSFI 16 NA FINANSIJSKE IZVEŠTAJE ZAKUPCA

Nova računovodstvena pravila o lizingu će po nekim pitanjima biti kompleksnija od zahteva koji su bili sadržani u prethodnom standardu. Ova povećana kompleksnost je opravdana jer se očekuje da će ona učiniti finansijske izveštaje kvalitetnijim i relevantnijim za donošenje odluka, kao i da će doprineti tome da oni verodostojnije prikazuju finansijski i prinosni položaj entiteta. Samim tim, MSFI 16 će doprineti tome da informacije o lizing ugovorima zadovoljavaju fundamentalne kvalitativne karakteristike zahtevane novim Konceptualnim okvirom.

Primena pravila novog standarda neće značajno uticati na entitete koji se nalaze u ulozi zakupodavaca. Takođe, ona neće uticati na suštinski položaj entiteta koji se nalaze u ulozi

²⁷ International Accounting Standards Board (2016), IFRS 16 Leases, paragraf 24.

²⁸ International Accounting Standards Board (2016), IFRS 16 Leases, paragraf 70.

zakupaca, međutim, njihov iskazani finansijski i prinostni položaj biće značajno drugačiji u odnosu na onaj koji je postojao pri primeni MRS 17. U nastavku rada ukazaćemo na neke od najznačajnijih promena koje će MSFI 16 imati u pogledu uticaja na bilans stanja, bilans uspeha i osnovne racio pokazatelje zakupca.

Glavna novina sadržana u MSFI 16 u odnosu na MRS 17 je zahtev da zakupac u bilansu stanja prizna imovinu i obaveze po osnovu svih lizing ugovora, što je do sada zahtevano samo za lizing ugovore klasifikovane u kategoriju finansijskog lizinga. To će za posledicu imati povećanje imovine i obaveza prikazanih u bilasu stanja zakupca (slika 1).

► SLIKA 1. EFEKAT PRELAKSANA MSFI 16 NA BILANS STANJA

	MRS 17		MSFI 16
	Finansijski lizing	Operativni lizing	Svi lizing ugovori
Imovina	→ IIII	--	→ → IIII IIII IIII
Obaveze	\$\$	--	\$\$\$\$\$\$
Vanbilansna imovina i obaveze	--	→ IIII IIII IIII \$\$\$\$	--

Izvor: Adaptirano prema International Accounting Standards Board (2016), Effects Analysis

Na početku trajanja lizinga, lizing imovina i lizing obaveza će biti priznati u jednakom iznosu, ali nakon inicijalnog priznavanja ove dve vrednosti će se različito kretati. U narednim godinama trajanja lizinga iznos lizing imovine će obično biti niži od iznosa lizing obaveze. Do ovog dolazi jer se imovina svake godine smanjuje za isti iznos, iznos amortizacije (ukoliko se amortizacija obračunava lineranom metodom i ukoliko nije bilo obezvređenja lizing imovine), dok se lizing obaveza u prvim godinama smanjuje za manji iznos u odnosu na imovinu (budući da je učešće otplate u odnosu na kamatu u ukupnim lizing plaćanjima u prvim godinama manje). Kakav će tačno biti odnos između imovine i obaveza zavisi od dužine trajanja lizinga, visine diskontne stope i toga da li su ugovorena dekurzivna ili anticipativna plaćanja. Imajući u vidu da većina kompanija ima veliki broj lizing ugovora očekuje se da će na nivou portfolija, u proseku, lizing obaveze biti više od lizing imovine u početnim godinama trajanja lizinga (bez obzira na to kako su ugovorena plaćanja).²⁹ Naravno, na kraju trajanja lizinga iznosi lizing imovine i lizing obaveze će se opet izjednačiti jer će lizing imovina biti potpuno otpisana, a lizing obaveza u potpunosti otplaćena. Opisana dinamika kretanja imovine i obaveza javlja se u vezi sa imovinom koja je kupljena iz kredita i obaveza po osnovu kredita kao i kod imovine i obaveza po osnovu finansijskog lizinga u skladu sa MRS 17. Nakon prelaska na nova pravila, imovina i obaveze po osnovu svih lizing ugovora će se kretati na ovaj način, što će kao posledicu

imati smanjenje sopstvenog kapitala u finansijskim izveštajima entiteta koji primenjuju MSFI 16.³⁰

Kada je u pitanju uticaj MSFI 16 na bilans uspeha zakupca, trebalo bi naglasiti da drugačiji tretman lizing ugovora neće imati uticaj na ostvarene prihode, dok će sa druge dovesti do promene visine i strukture rashoda. U uslovima primene novog standarda doći će do priznavanja troškova amortizacije (po osnovu priznate lizing imovine) i troškova kamate (po osnovu priznate lizing obaveze) i u slučaju lizing ugovora koji su ranije bili klasifikovani kao operativni lizing, što je do sada bio slučaj samo kod lizinga koji su bili klasifikovani kao finansijski lizing. Na slici 2. prikazano je do kakvih promena u strukturi rashoda dolazi usled promene pravila.

► SLIKA 2. EFEKAT PRELASKANA MSFI 16 NA BILANS USPEHA

	MRS 17		MSFI 16
	Finansijski lizing	Operativni lizing	Svi lizing ugovori
Prihodi od prodaje i drugi prihodi	x	x	x
Operativni rashodi (bez amortizacije)	--	Troškovi zakupnine	--
EBITDA			↑↑
Troškovi amortizacije	Troškovi amortizacije	--	Troškovi amortizacije
EBIT (Operativni profit)			↑
Troškovi finansiranja	Troškovi kamate	--	Troškovi kamate
Profit pre oporezivanja			↔

Izvor: Adaptirano prema International Accounting Standards Board (2016), Effects Analysis

S obzirom da je za svaku ozbiljniju analizu finansijskih izveštaja neophodno izračunavanje racio pokazatelja, na samom kraju rada, biće prikazan uticaj koji će prelazak sa MRS 17 na MSFI 16 imati na ključne racio brojeve. S obzirom da se racio brojevi dobijaju stavljanjem u odnos različitih pozicija finansijskih izveštaja doći će do promena u izračunatim racio brojevima koje su posledica promena koje se u bilnsu stanja i bilansu uspeha javljaju nakon prelaska na MSFI 16. Na slici 3. prikazane su očekivane promene u vrednostima racio pokazatelja nakon prelaska entiteta zakupaca sa MRS 17 na MSFI 16.

30 Ukoliko pretpostavimo da su svi drugi faktori koji utiču na visinu kapitala konstantni.

► SLIKA 3. EFEKAT PRELASKA NA MSFI 16 NA RACIO POKAZATELJE

pokazatelj	formula	promena
Racio tekuće likvidnosti	$\frac{\text{obrtna imovina}}{\text{kratkoročne obaveze}}$	↓
Racio pokriva stalne imovine	$\frac{\text{sopstveni kapital}}{\text{stalna imovina}}$	↓
Racio zaduženosti	$\frac{\text{ukupne obaveze}}{\text{sopstveni kapital}}$	↑
Racio pokriva kamata zaradom	$\frac{\text{EBIT}}{\text{troškovi kamata}}$	?
Racio obrta poslovne imovine	$\frac{\text{prihodi od prodaje}}{\text{prosečna poslovna imovina}}$	↓
Stopa poslovnog dobitka	$\frac{\text{poslovni dobitak}}{\text{prihodi od prodaje}} \times 100$	↑
Racio neto profitne marže	$\frac{\text{neto dobitak}}{\text{prihodi od prodaje}} \times 100$	? (-)
ROA	$\frac{\text{ND} + \text{TK} \times (1 - \text{SP})}{\text{prosečna imovina}} \times 100$	?
ROE	$\frac{\text{neto dobitak}}{\text{prosečni sopstveni kapital}} \times 100$	? (↑)
EPS	$\frac{\text{neto dobitak običnih akcionara}}{\text{prosečni ponderisan broj obič akcija}}$	? (-)

Izvor: Ilustracija autora

Na slici je u zagradi dato najverovatnije kretanje racija s obzirom da je u prethodnom delu rada istaknuto da će promena profita tj. neto dobitka, ako do promene uopšte dođe, kod najvećeg broja entiteta biti nematerijalna.

Bitno je samo naglasiti da su promene svih racija, bilo da su pozitivne bilo da su negativne, posledica isključivo prelaska na nova računovodstvena pravila. Pri njihovom tumačenju bitno je imati u vidu da do stvarnih promena u poslovanju entiteta ne dolazi. Promena racio brojeva posledica je toga što su postojeća imovina koja je korišćena u poslovanju i postojeće obaveze koje je entitet i do sada imao sada prikazane u finansijskim izveštajima.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Finansijski izveštaji se sastavljaju sa ciljem da njihovim korisnicima obezbede informacije koje su korisne za donošenje odluka o ulaganju resursa u određeni entitet. Pri tome, izveštaji ne mogu u jednakoj meri zadovoljiti informacione potrebe svih korisnika imajući u vidu da se one razlikuju, a neretko i međusobno isključuju. Novim Konceptualnim okvirom primarnim korisnicima finansijskih izveštaja smatraju se postojeći i potencijalni investitori kao i postojeći i potencijalni poverioci i ostali zajmodavci. Da bi odluke koje oni donose na osnovu finansijskih izveštaja bile kvalitetne neophodno je da izveštaji poseduju kako fundamentalne tako i unapređujuće kvalitativne karakteristike. Još jedna od promena koju je sa sobom doneo novi Konceptualni okvir odnosi se na nove definicije imovine i

obaveza koje bi trebalo da obezbede da veći obuhvat imovine i obaveza u finansijskim izveštajima entiteta.

Izmene koje su nastale u Konceptualnom okviru morale su biti praćene izmenama u standardima, s obzirom da sam Okvir predstavlja osnov za formulisanje i donošenje računovodstvenih standarda. Kao posledica promena u Okviru tako je došlo i do izmena standarda o lizingu. Do skoro važeći standard MRS 17 svojim zahtevima nije omogućavao dobijanje finansijskih izveštaja koji pružaju informacije sa karakteristikama koje zahteva novi Konceptualni okvir pa je Odbor za međunarodne računovodstvene standarde doneo novi standard o lizingu MSFI 16. Zahtevi novog standarda usklađeni su sa novim Konceptualnim okvirom i primena novih zahteva će na taj način omogućiti dobijanje kvalitetnijih informacija korsinicima finansijskih izveštaja.

S obzirom da je primena novog standarda o lizingu počela 1. januara 2019. godine, a da nam početak primene novog Konceptualnog okvira tek predstoji od početka 2020. godine, ostaje i dalje neizvesno da li će ove izmene doneti očekivana poboljšanja. Uvedene novine će definitivno unaprediti proces finansijskog izveštavanja, ali tek višegodišnja primena novih zahteva pokazaće da li su oni na odgovarajući način i dovoljno jasno koncipirani.

LITERATURA

International Accounting Standards Board.(2003), *International Accounting Standard 17 Leases*, dostupno na http://ec.europa.eu/internal_market/accounting/docs/consolidated/ias17_en.pdf

---

International Accounting Standards Board.(2013), *A Review of the Conceptual Framework for Financial Reporting*, Discussion Paper, IFRS Foundation

---

International Accounting Standards Board.(2015),*Conceptual Framework for Financial Reporting: Basis for Conclusions*, Exposure Draft, IFRS Foundation

---

International Accounting Standards Board, IFRS 16, Leases, 2016

International Accounting Standards Board. (2016),*IFRS 16 – Leases: Basis for Conclusions*, dostupno na https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=%2Fsites%2Fwebpublishing%2FProject%20Documents%2F269%2FIFRS%2016%20Leases_Basis%20for%20Conclusions.pdf

---

International Accounting Standards Board. (2016),*IFRS 16 – Leases: Project Summary and Feedback Statement*, dostupno na http://www.ifrs.org/Current-Projects/IASB-Projects/Leases/Documents/IFRS_16_project-summary.pdf

---

International Accounting Standards Board. (2016),*IFRS 16 – Leases: Effects Analysis*, dostupno na http://www.ifrs.org/Current-Projects/IASB-Projects/Leases/Documents/IFRS_16_effects_analysis.pdf

---

International Accounting Standards Board.(2018),*Conceptual Framework for Financial Reporting: Conceptual Framework Project Summary*, IFRS Foundation

---

Nobes C, Stadler C, 2014, The qualitative characteristics of financial information, and managers' accounting decisions: evidence from IFRS policy changes, IASB Research Forum, <http://www.ifrs.org/Meetings/MeetingDocs/Other%20Meeting/2014/October/ABR-2014-0103-Qualitative-characteristics.pdf>

Revisine L., Johnson B. W., Collins W. D., Amernic J., 2001, *Financial Reporting and Analysis*, Prentice Hall, str. 589-591

Škarić Jovanović, K. (2011), Konceptualni okvir MSFI – revizija ciljeva finansijskog izveštavanja i kvalitativne karakteristike finansijskih izveštaja, *Finrar*, 8/11 SRR Republike-Srpske, Banja Luka

---

Škarić Jovanović, K. (2015), Primena opreznosti u finansijskom izveštavanju – navika ili potreba, *Acta Economica*, Vol. 13(22), Ekonomski fakultet Univerziteta u Banjoj Luci.

Whittington G, 2008. Fair Value and the IASB/FASB Conceptual Framework Project: An Alternative View, *Abacus*, The University of Sydney, Vol. 44, Issue 2, str. 139-168.
